

ОБЕДИНЕНО УЧИЛИЩЕ „ХРИСТО БОТЕВ“ С.РОСЕН, ОБЩ.СОЗОПОЛ
e-mail: ourosen@abv.bg; <http://obuhristo-botev.com>

УТВЪРЖДАВАМ

Инж. АНТОНИЯ ЛАЗОВА
ДИРЕКТОР

ПРОГРАМА
ЗА ПОДКРЕПА НА ЛИЧНОСТНОТО РАЗВИТИЕ
НА УЧЕНИЦИТЕ
2022-2023 учебна година

Настоящата програма е приета на заседание на ПС с протокол № 18/12.09.22.
и утвърдена от Директора със заповед № 847-64/15.09.22r

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Обединено училище „Христо Ботев“ с. Росен разработва и прилага политики за подкрепа за личностно развитие на детето и ученика, за изграждане на позитивен организационен климат, за утвърждаване на позитивна дисциплина и развитие на училищната общност, които се базират на идеите и принципите на приобщаващото образование.

Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активизиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

Училището като институция изгражда позитивен организационен климат, създава условия за сътрудничество, ефективна комуникация и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование.

II. ОСНОВНИ МОМЕНТИ

На децата и учениците в ОБУ „Христо Ботев“ се предоставя подкрепа за личностно развитие, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им (чл.176, ал.1 от ЗПУО и чл.4, ал.1 от НПО).

- Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците се организира и осигурява в съответствие с утвърдената областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците (чл.5 от НПО).
- Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците се прилага в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и всеки ученик (чл.176, ал.2 от ЗПУО и чл.4, ал.2 от НПО).
- За организиране и координиране на процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училището в началото на всяка учебна година със заповед на директора се определя **координатор** (чл.7, ал.1 от НПО).
- Подкрепата за личностно развитие е **обща** и **допълнителна** (чл.177, ал.1 от ЗПУО).
- **Общата подкрепа** е предназначена за всички деца и ученици.
- В случаите, когато дете или ученик получава обща подкрепа и не се отчита напредък в развитието му, в тримесечен срок от предоставянето и учителите в групата на детето, съответно класният ръководител на ученика запознават родителя за необходимостта от извършване на **оценка на индивидуалните потребности** на детето или ученика от екип за подкрепа за личностно развитие (чл.32 от НПО).
- **Допълнителната подкрепа** за личностно развитие се предоставя на деца и ученици със (чл.187, ал.2 от ЗПУО):
 1. със специални образователни потребности;
 2. в риск;
 3. с изявени дарби;
 4. с хронични заболявания.

III. КООРДИНАТОР

За организиране и координиране на процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училището в началото на всяка учебна година със заповед на директора се определя **координатор**, който координира работата на екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците и дейностите с педагогическите специалисти и с родителите във връзка с подкрепата за личностно развитие на децата и учениците (чл.7, ал.1 от НПО). За координатор може да бъде определен заместник-директор, учител или друг педагогически специалист с компетентности и/или опит в областта на приобщаващото образование (чл.7, ал.2 от НПО).

Координаторът има следните **основни функции** (чл.7, ал.2 от НПО):

1. Обсъжда с учителя в ППП и с класните ръководители и с учителите, които преподават на съответните ученици, техните наблюдения и анализи по отношение на обучението, развитието и участието на деца или ученици в дейността на класа.

2. Координира дейността на екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, включително работата им с родителите.

3. Координира предоставянето на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училището.

4. Организира и координира дейностите във връзка с провеждането на събеседването и насочването на детето или ученика в определена подготвителна група на задължителното предучилищно образование или в определен клас на малолетни и непълнолетни чужденци, търсещи или получили международна закрила, при приемането им за обучение в училище.

IV. ОБЩА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

Общата подкрепа за личностно развитие се осигурява от постъпването на детето в училището съобразно индивидуалните му потребности и е насочена към развиване на потенциала на всяко дете и ученик в училището (чл.12 от НПО).

Обща подкрепа за личностно развитие в подготвителната група

Общата подкрепа за личностно развитие в подготвителната група за задължително предучилищно образование, която е насочена към **всички деца в групата** и гарантира участието и изявата им в образователния процес и в дейността на училището, включва (чл.13 от НПО):

1. Екипна работа между учителите и други педагогически специалисти.
2. Занимания по интереси.
3. Грижа за здравето.
4. **Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения.**
5. Поощряване с морални и материални награди.
6. Дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение.

*(**Ранното оценяване на потребностите** от подкрепа за личностно развитие на децата се извършва от педагогическите специалисти в детската градина и включва (чл.8 от НПО):*

1. ранно оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения (осъществява се чрез скрининг за определяне на риск от възникване на обучителни затруднения от педагогическите специалисти след обучение, организирано от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – чл.11-НПО;

2. определяне на необходимост от допълнителни модули за децата, които не владеят български език;

3. определяне на необходимост от извършване на оценка от екип за подкрепа за личностно развитие на индивидуалните потребности за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето).

На децата на 5 и 6 години в подготвителната група за задължително предучилищно образование в училището, на които не е извършено **ранно оценяване** от 3 год. до 3 год. и 6 месеца в детската градина, се извършва **оценка на риска от обучителни затруднения** (чл.10 от НПО).

Общата подкрепа за личностно развитие в подготвителната група за задължително предучилищно образование, която е насочена към **превенцията на обучителните затруднения**, включва (чл.14 от НПО) *обучение чрез допълнителни модули за деца, които не владеят български език.*

Обучението чрез **допълнителни модули** по образователно направление „**Български език**“ за деца в подготвителната група за задължително предучилищно образование, за които българският език **не е майчин, е задължително** и се осъществява в педагогически ситуации в съответствие с **държавния образователен стандарт** за усвояването на българския книжовен език.

Обучението може да се провежда и в допълнителни форми на педагогическо взаимодействие през неучебното време с обща продължителност не повече от 10 астрономически часа, разпределени в два модула по 30 минути дневно (чл.14, ал.5 от НПО).

За провеждане на обучението директорът на училището уведомява родителите, които са задължени да осигурят присъствието на детето (чл.14, ал.6 от НПО).

Учителят в групата съвместно с останалите педагогически специалисти, които работят с детето, **установяват напредъка на всяко дете**, което е включено в дейности за обща подкрепа, **два пъти в рамките на учебната година**, въз основа на материали от дейността му – рисунки и други творчески работи на детето, както и в резултат на писмени становища от специалистите, работещи с детето. За резултатите от напредъка на детето учителите **изготвят доклад до директора в края на учебната година**. Материалите, становищата и докладът **се съхраняват в детското портфолио** и в личното образователно дело на детето (чл.14, ал.7 от НПО).

Обща подкрепа за личностно развитие на учениците

Общата подкрепа за личностно развитие в училището, която е насочена към **всички ученици в класа**, гарантира участието и изявата им в образователния процес и в дейността на училището и включва (чл.15 от НПО):

1. Екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти.
2. Допълнително обучение по учебни предмети.
3. Допълнително консултиране по учебни предмети.
4. Кариерно ориентиране на учениците.
5. Занимания по интереси.
6. Библиотечно-информационно обслужване.
7. Грижа за здравето.
8. Поощряване с морални и материални награди.
9. Дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение.
10. Дейности за превенция на обучителните затруднения.

I.Екипната работа между учителите и другите педагогически специалисти включва (чл.16 от НПО):

1. **Обсъждане на дейностите за обща подкрепа**, в които се включват децата и учениците – обмен на информация и на добри педагогически практики с цел подкрепа на всички учители за подобряване на работата им с децата в групата или с учениците в класа.

2. **Провеждане на регулярни срещи** за:

- а) преглед и обсъждане на информация за обучението и развитието на дете или ученик;
- б) определяне на конкретни дейности от общата подкрепа само за отделни деца и ученици, насочени към превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
- в) определяне на конкретни дейности от общата подкрепа само за отделни деца и ученици, насочени към превенция на обучителните затруднения.

II. Допълнителното обучение по учебни предмети е насочено към ученици (чл.17 от НПО):

- които имат системни пропуски по даден учебен предмет;
- които са напреднали по даден учебен предмет;
- и/или за които се препоръчва такова обучение в плана за подкрепа.

Потребностите от допълнителното обучение се определят от учителя по предмета и координатора, а за учениците със специални образователни потребности и за учениците с изявени дарби – от екипа за подкрепа за личностно развитие на конкретния ученик.

Когато допълнителното обучение по учебен предмет се провежда **в учебни дни** извън часовете по училищния учебен план, то е с обща продължителност **до 80 учебни часа годишно**. Допълнителното обучение по учебен предмет може да се провежда и **по време на лятната ваканция** с обща продължителност **не повече от 30 учебни часа**.

За провеждане на допълнителното обучение директорът на училището уведомява родителите, които са задължени да осигурят присъствието на ученика.

III. Консултирането по учебни предмети е достъпно за всички ученици и се провежда извън редовните учебни часове от учителите по предмети ежеседмично в рамките на учебната година (чл.18 от НПО):

Директорът на училището утвърждава график не по-късно от 15 октомври за първия учебен срок и не по-късно от 20 февруари за втория учебен срок, в който се определя приемно време и място на всеки учител, поставя се на видно място в сградата на училището и се публикува на интернет страницата на училището.

Класните ръководители информират родителите за възможностите за допълнително консултиране по учебните предмети. Времето за допълнително консултиране е част от работното време на учителите.

IV. Кариерното ориентиране включва взаимно допълващи се дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване и осъществяване на връзка между училището и пазара на с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия труда (чл.19 от НПО):

Информирането се отнася до видовете подготовка в училищното образование, профилите, специалностите от професии; институциите в системите на предучилищното и училищното образование, професионалното образование и обучение и висшето образование и условията и реда за прием на ученици и студенти; динамиката и потребностите на пазара на труда.

Консултирането е насочено към:

1. разкриване на интереси, нагласи и мотивация за избора на образование и професия;
2. формиране на умения за планиране на учебното и личното време;
3. формиране на умения за планиране на кариерното развитие;
4. преодоляване на грешки, свързани с избора на образование и професия от учениците;
5. решаване на вътрешни и външни конфликти, свързани с възможностите за реализация.

V. Заниманията по интереси включват (чл.20 и 21 от НПО):

1. Дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование, образованието за устойчиво развитие, както и за придобиване на умения за лидерство.

2. Дейности, свързани с образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически участия и изяви по проекти, програми и други на общинско, областно, национално и международно равнище.

3. Обучение по учебни предмети и модули, както и участие в дейности, чрез които се придобива допълнителна подготовка от учениците, определена в съответствие с чл.85, ал.3 от ЗПУО (ФУЧ).

VI. Библиотечно-информационното обслужване се осигурява чрез училищната библиотека, която осигурява свободен достъп на всички ученици до информация от различни документални източници в библиотечния фонд и в глобалната мрежа с цел изграждане на навици за четене и компетентности за търсене и ползване на информация. Училищната библиотека формира в учениците култура и умения за търсене и ползване на информация, изгражда навици за непрекъснато самообразование, подпомага достъпа до културни и образователни събития, мотивира личностното израстване и гражданската отговорност (чл.22 от НПО).

VII. Грижата за здравето се осигурява чрез създаване на условия за достъп на децата и учениците до медицинско обслужване (чл.23 от НПО):

За децата и учениците се организират програми, свързани със здравното образование, здравословното хранене, първа долекарска помощ и други. В провеждането на дейностите могат да се включват и родителите на децата и учениците.

Родителят е длъжен да предоставя информация за здравословното състояние на детето или ученика и за проведени медицински изследвания и консултации и да осъществява взаимодействие с медицинския специалист в здравния кабинет в училището.

VIII. Децата и учениците се поощряват с морални и материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на училището – за постигнати успехи в учебната дейност; за върхови постижения при реализирането на различни проекти; за класиране на призови места и получаване на отличия за значими постижения в различни състезания, олимпиади, конкурси, фестивали и др.; за прояви на гражданска доблест и участие в доброволчески или благотворителни инициативи (чл.25 от НПО).

IX. Превенцията на насилието и преодоляването на проблемното поведение се изразява във включване на отделни деца и ученици в съответни дейности за въздействие върху вътрешната мотивация, както и оказване на психологическа подкрепа (чл.26 от НПО).

За **преодоляване на проблемното поведение** на детето или ученика и за справяне със **затрудненията му с приобщаването** в образователния процес се прилагат една или повече от следните дейности за въздействие върху вътрешната мотивация (чл.45 от НПО):

1. Обсъждане между ученика и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем и получаване на подкрепа за разрешаването му.

Дейността (чл.46 от НПО) се прилага в случай на необходимост от изясняване на възникнал конкретен проблем. Класният ръководител осъществява разговор с ученика за установяване на причините, довели до възникването на проблема, при спазване на етичния кодекс на училищната общност. В резултат от обсъждането класният ръководител съвместно с ученика определя дейности, които да доведат до преодоляване на проблема. Класният ръководител оказва подкрепа на ученика за осъществяване на определените дейности.

2. Използване на посредник при решаване на конфликт в училище.

Дейността (чл.47 от НПО) се осъществява в училището от подготвен за разрешаване на конфликтни ситуации учител, психолог и/или педагогически съветник, който не е страна в конкретния конфликт и който посредничи между страните в конфликта с цел разрешаването му. Посредникът в конфликта провежда разговор с всички страни в конфликта за установяване на причините, довели до възникването му, при спазване на етичния кодекс на училищната общност. След изясняване на причините за възникването на конфликта ученикът или учениците получават подкрепа от посредника за разрешаването му.

3. Консултиране на детето или ученика с психолог/педагогически съветник.

Дейността (чл.48 от НПО) се осъществява по препоръка на учителите на групата, на класния ръководител или на друг педагогически специалист. Тя се извършва след наблюдение на детето или ученика в процеса на обучението и в дейността на училището и установяване на необходимост от провеждане на консултации. Консултациите се провеждат от психолог или от педагогически съветник въз основа на потребностите на детето или ученика.

4. Създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин.

Дейността (чл.49 от НПО) се осъществява по препоръка на класния ръководител или на друг педагогически специалист. Тя се извършва след наблюдение на ученика в процеса на обучението и в дейността на училището и установяване на необходимост от включване в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти. Групите се организират в училището, а при необходимост се привличат и външни специалисти.

5. Насочване на ученика към занимания, съобразени с неговите потребности.

Дейността (чл.48 от НПО) се осъществява по препоръка на учителите на групата, на класния ръководител или на друг педагогически специалист. Тя се извършва след наблюдение на детето или ученика в процеса на обучението и в дейността на училището и установяване на необходимост от насочване към занимания, съобразени с неговите интереси. Заниманията по интереси може да се провеждат чрез различни организационни форми – клуб, състав, ансамбъл, секция, отбор и други, и включват дейности по чл. 20 от НПО.

6. Индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество).

Дейността (чл.50 от НПО) се осъществява от личност по избор на ученика, която той приема и уважава и която е изразила съгласие за участие в индивидуалната му подкрепа. Индивидуалната подкрепа на ученика може да бъде осъществена от учител от училището, от лице от семейството, от близък на ученика или от обществено изявена личност, на която ученикът има доверие или която представлява пример за него и спомага за развитието на силните му страни и за цялостното му личностно развитие. Класният ръководител организира осъществяването на индивидуалната подкрепа на ученика, за което информира родителя.

7. Участие на ученика в дейности в полза на класа или училището, включително определяне на възможности за участие на ученика в доброволчески инициативи.

Дейността (чл.51 от НПО) се осъществява, като ученикът съвместно с класния ръководител избира конкретна дейност, определена в правилника за дейността на училището, която да извърши в полза на училището или паралелката. Дейността в полза на училището или паралелката трябва да е съобразена с възрастовите особености и здравословното състояние на учениците и да не унижава тяхното достойнство. Дейността (чл.52 от НПО), свързана с определяне на възможности за участие на ученика в доброволчески инициативи, се осъществява по желание на ученика след избор на такива инициативи от училището.

Психологическата подкрепа е насочена към децата и учениците, педагогическите специалисти и родителите. Тя се осъществява от психолог и включва:

1. създаване на условия за сътрудничество и ефективна комуникация между всички участници в образователния процес;
2. предоставяне на методическа помощ на учителите за превенция на тормоза и насилието и за преодоляване на проблемното поведение на децата и учениците;
3. извършване на групова работа с деца или ученици и/или кризисна интервенция;
4. работа със средата, в която е детето или ученикът – семейството, връстниците.

Х. Общата подкрепа за личностно развитие в училището за целите на **превенцията на обучителните затруднения** се изразява във включване на отделни ученици в дейности, като (чл.27 от НПО):

1. Допълнително обучение по отделен учебен предмет с акцент върху обучението по български език, включително оgramотвяване на ученици, за които българският език не е майчин.

Допълнителното обучение е насочено към ученици:

1). За които българският език не е майчин (чл.27, ал.2 и ал.3 от НПО) – допълнителното обучение по български език и литература за учениците **е задължително** и се осъществява чрез допълнителни учебни часове извън училищния учебен план в съответствие с **държавния образователен стандарт** за усвояването на българския книжовен език – *Допълнително обучение по български език и литература като част от общата подкрепа за придобиване на очакваните резултати от обучението по учебния предмет, определени в учебната програма за съответния клас, се провежда чрез допълнителни учебни часове извън училищния учебен план по време на учебните занятия и/или по време на лятната ваканция съобразно потребностите на всеки ученик*. (чл.12, ал.1 от ДОС за усвояване на КБЕ).

2). Които имат системни пропуски по даден учебен предмет, изразяващи се в **годишна оценка слаб (2)**, или не са постигнали очакваните резултати, заложен като прагова стойност за успешност при **национално външно оценяване**, както и за ученици, **които напредват** при обучението по даден учебен предмет;

3). Които срещат затруднения, индикирани чрез **срочна оценка слаб (2)** или **три последователни текущи оценки слаб (2)**;

4). За които се препоръчва такова обучение в плана за подкрепа.

Потребностите от допълнителното обучение за учениците по точка 2, 3 и 4 се определят от учителя по предмета и от координатора, а за учениците със специални образователни потребности – от екипа за подкрепа за личностно развитие (чл.27, ал.4 от НПО).

Когато допълнителното обучение по учебен предмет се провежда в учебни дни извън часовете по училищния учебен план, то е с обща продължителност **до 80 учебни часа** годишно – за случаите по точка 1 и 2, и **до 10 учебни часа** – за случаите по точка 3 (чл.27, ал.5 от НПО). Общата продължителност на допълнителното обучение по учебен предмет за учениците по точка 4 се определя в плана за подкрепа (чл.27, ал.5 от НПО). Допълнителното обучение по учебен предмет за ученици по точка 1 и 2 може да се провежда и по време на лятната ваканция с обща продължителност **не повече от 30 учебни часа** (чл.27, ал.7 от НПО).

За провеждане на допълнителното обучение директорът на училището уведомява родителите, които са задължени да осигурят присъствието на ученика (чл.27, ал.8 от НПО).

2. Консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове.

Дейностите за целите на превенцията на обучителните затруднения (чл.27 от НПО) се предоставят **след обсъждане на информацията от входните равнища по учебни предмети**, от **индивидуалния напредък** в обучението и от **наблюдението на развитието** на деца или ученици, които срещат затруднения в обучението. За целите на обсъждането могат да се използват и:

1. сведения от педагогически специалисти за силните страни на децата и учениците;
2. сведения от педагогически специалисти в детската градина или училището или от други специалисти за наличие на възможни рискови фактори в средата на тези деца или ученици;
3. данни от информацията, която придружава тези деца и ученици от детската градина, включително за предоставяни дейности по обща подкрепа за личностно развитие в детската градина;
4. данни от установяването на готовността на тези деца за училище, от логопедично изследване, материали от портфолио и други.

Обсъждането на цялата информация се прави от педагогическите специалисти, които работят с детето или ученика, като за резултатите от обсъждането се уведомява родителят. Въз основа на обсъждането за отделни деца и ученици се определят **дейности** от общата подкрепа за личностно развитие за целите на превенцията на обучителните затруднения. Въз основа на обсъждането се определят тези **деца и ученици**, на които е необходимо да се извърши оценка на индивидуалните потребности за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие.

ДЕЙНОСТИ ОТ ОБЩАТА ПОДКРЕПА ЗА ЦЕЛИТЕ НА ПРЕВЕНЦИЯТА НА НАСИЛИЕТО И ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПРОБЛЕМНОТО ПОВЕДЕНИЕ (чл.30 от НПО) по чл. 45, т. 3, 4, 5 и 7 от НПО и **за целите на превенцията на обучителните затруднения** по чл. 27 от НПО задължително се осъществяват и в **неучебно време, включително през ваканциите**, съобразно потребностите на децата и учениците с обща продължителност за отделно дете/ученик или за група деца/ученици не повече от **30 учебни часа**.

За съответните дейности директорът на училището въз основа на **доклади на учители** или на класни ръководители и на резултатите от образователния процес издава **заповед** за определяне на децата и учениците и на условията за провеждане на дейностите.

Родителите се информират за заповедта не по-късно от **7 дни преди началото** на осъществяване на дейностите (чл.30, ал.3 от НПО). Родителите се информират за всички предприети дейности с децата или учениците за преодоляване на проблемното им поведение и за справяне със затрудненията им с приобщаването в образователния процес, с участието в дейността на училището и с поведенческите им прояви, а за **осъществяване на наставничество** се изисква и **информираното им съгласие** (чл.53, ал.1 от НПО). Учителите в групата или класният ръководител запознават родителя с предприетите конкретни дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение и/или за превенция на обучителните затруднения и го **информират за резултатите от изпълнението им** (чл.31 от НПО).

Родителят е **длъжен да съдейства** и да подпомага учителите и другите педагогически специалисти при реализирането на дейностите (чл.53, ал.2 от НПО).

В случай че родителите не осигуряват присъствието на децата или учениците, директорът на училището писмено уведомява дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето или ученика (чл.30, ал.4 от НПО). **При отказ от страна на родителя да съдейства** и да подпомага реализирането на дейностите директорът на училището писмено сигнализира дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето или ученика за предприемане на действия при необходимост при условията и по реда на Закона за закрила на детето (чл.53, ал.3 от НПО). Директорът на дирекция „Социално подпомагане“ **уведомява директора на училището за предприетите действия по отношение на родителя в срок до 10 работни дни от предприемането им** (чл.53, ал.4 от НПО).

Дейностите по чл. 45 от НПО се предприемат и се осъществяват независимо от предприетите действия по отношение на родителя (чл.53, ал.5 от НПО).

В случаите, когато дете или ученик получава обща подкрепа и не се отчита напредък в развитието му, в тримесечен срок от предоставянето и учителите в групата на детето, съответно класният ръководител на ученика запознават родителя за необходимостта от извършване на оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика (чл.32 от НПО).

V. ОЦЕНКА НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ ПОТРЕБНОСТИ

Оценката на индивидуалните потребности на дете или ученик е процес на събиране и анализиране на специфична информация за неговото функциониране – силни страни, затруднения, потенциал за оптимално развитие, участие в образователния процес, възможности за реализация (чл.71, ал.1 от НПО). Въз основа на обсъждането на информацията по чл. 29, ал. 1 и 2 от НПО се

определят децата и учениците, на които следва да се извърши оценка на индивидуалните им потребности **с цел осигуряване на допълнителна подкрепа** за личностно развитие.

За извършване на оценка родителят представя **следните документи** (чл.71, ал.3 от НПО):

1. заявление до директора;
2. статуси от проведени предварителни изследвания и консултации – психологични, логопедични, медицински, както и становище от специален педагог – при наличие на такива, в зависимост от потребностите на детето или ученика;

3. всички документи, съдържащи информация за здравословното състояние и социалното положение на детето, документи, издадени от съда, както и други документи, които имат отношение към обучението и образованието на детето или ученика, включително документи от детската градина, при наличие на такива;

4. протокол от специализирана по профила на заболяването лекарска консултативна комисия и/или решение на териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК), и/или на Национална експертна лекарска комисия (НЕЛК) с приложена лична амбулаторна карта, съдържаща информация за проведени изследвания, консултации, епикризи и други, които удостоверяват заболяването – при деца и ученици с хронични заболявания.

При извършването на оценката се вземат предвид и:

1. резултатите от ранното оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения;

2. документите от личното образователно дело на детето или ученика и материали от портфолиото на детето;

3. други документи при необходимост по преценка на екипа.

Оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие се **извършва от екип за подкрепа** за личностно развитие в училището. Екипът за подкрепа за личностно развитие се създава със заповед на директора **за определено дете или ученик** (чл.188, ал.3 от ЗПУО). Екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика (чл.129, ал.2 от НПО)

1. определя необходимия инструментариум за извършване оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика и определя правила за работата си;

2. проучва документите и информацията за детето или ученика;

3. обсъжда проведената оценка и наблюденията на всеки член от екипа и формулира общо решение за предоставяне на допълнителна подкрепа в протокол от заседанието;

4. информира директора на детската градина или училището за взетото решение за предоставяне на допълнителна подкрепа.

При оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици, за които има индикации, че са със **специални образователни потребности** (в срок до 3 месеца от началото на учебната година, като продължителността на оценяването е най-малко 14 дни, както и по всяко друго време през учебната година, ако се установи необходимост от такава оценка), се оценяват познавателно развитие, комуникативни умения, социални умения, физическо развитие, адаптивно поведение, психични реакции, семейно функциониране. При оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици **в риск** (не по-късно от 3 месеца от установяване на необходимостта от извършване на оценка) се оценяват рисковите и защитните фактори в ситуацията на детето или ученика и неговата среда. При оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици **с изявени дарби** (не по-късно от 3 месеца от установяване на необходимостта от извършване на оценка) се оценяват конкретните области на изявените дарби и способности. При оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици **с хронични заболявания** (не по-късно от 3 месеца от установяване на необходимостта от извършване на оценка) се оценява здравословното състояние на детето или ученика и влиянието му върху обучението (чл.73 и чл.75 от НПО).

Тъй като в училището не работят специалисти във връзка с чл. 73 от НПО – ресурсен учител, рехабилитатор на слуха и говора или учител на деца и ученици с нарушено зрение, както и когато за оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците са необходими и други специалисти, директорът на училището може да изпрати заявление за осигуряването им от регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, Държавния логопедичен център, център за подкрепа за личностно развитие, включително център за специална образователна подкрепа, специално училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания (чл.74 от НПО).

VI. ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

Допълнителната подкрепа за личностно развитие според вида си е **краткосрочна** (която въз основа на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика се предоставя за определено време в процеса на предучилищното и училищното образование), или **дългосрочна** (която обхваща повече от един етап от степента на образование, повече от една степен на образование или е за целия период на обучение на детето или ученика в училището).

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва (чл.187, ал.1 от ЗПУО и чл.82 от НПО):

1. Работа с дете и ученик по конкретен случай.

Работата по конкретен случай се основава на оценката на индивидуалните потребности и е насочена към децата и учениците **в риск**, а в някои случаи, определени от екипа, и към децата и учениците със **специални образователни потребности** и децата и учениците с **изявени дарби**. Работата по конкретен случай се осъществява от екипа за подкрепа за личностно развитие при съгласуване и координиране на действията му с **водещия на случая** в отдела за закрила на детето (чл.85, ал.1 от НПО). Членовете на екипа може да участват в интердисциплинарна екипна работа със специалисти от социални услуги в случаите, когато детето или ученикът ползват такива, или с други специалисти, включително медицински, които осигуряват здравната грижа за детето или ученика (чл.85, ал.2 от НПО). **Водещият на случая** координира работата си със специалистите от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика и другите специалисти и развива отношения на доверие с детето или ученика (чл.85, ал.3 от НПО).

Работата по конкретен случай **включва** (чл.85, ал.3 от НПО):

1. формулиране на случая;
2. оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика;
3. определяне на цели и действия, насочени към детето или ученика;
4. изготвяне на план за подкрепа;
5. взаимодействие и работа с подкрепящата среда;
6. оценка на резултатите.

Допълнителна подкрепа за личностно развитие **на деца и ученици с изявени дарби** се организира и провежда и в училищата и включва (чл.126, ал.1 и ал.2 от НПО):

1. осигуряване на възможности за работа с дете или ученик с изявени дарби по конкретен случай и за допълнителна индивидуална работа за развитие и надграждане на изявените дарби;
2. осигуряване на възможности за ползване на подходяща физическа среда, обзавеждане, оборудване, материали и консумативи;
3. осигуряване на квалифицирани специалисти за допълнителна подкрепа в съответната област – науки, технологии, изкуства, спорт;
4. осигуряване на възможности за участие в различни национални и международни изяви – състезания, конкурси, олимпиади, фестивали, концерти, спектакли, изложби и други;

5. осигуряване на възможности за включване в програми и проекти, насочени към стимулиране на изяви и подобряване на постиженията на децата и учениците;
6. провеждане на летни академии, тематични семинари, дискуссионни клубове и други;
7. осигуряване на възможности за издаване на специализирана литература с практическа и теоретическа насоченост, включително разработки на ученици;
8. сътрудничество с висши училища, културни институции и Българската академия на науките за подкрепа на даровити деца и ученици;
9. отпускане на стипендии за отличен успех или при достигане на призови места на национални и международни олимпиади и състезания при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

2. Осигуряване на достъпна архитектурна среда, технически средства, дидактически материали, методики и специалисти.

Институциите в системата на предучилищното и училищното образование предоставят условия за равен достъп до образование за децата и учениците и чрез осигуряване на достъпна архитектурна и физическа среда, достъпност на информацията и комуникацията, достъп до учебните програми и учебното съдържание, разумни улеснения, технически средства, специализирано оборудване и специализирана подкрепяща среда, дидактически материали, методики и специалисти (чл.102 от НПО).

3. Ресурсно подпомагане.

Ресурсното подпомагане се осъществява от ресурсни учители, рехабилитатори на слуха и говора и други педагогически специалисти, които са част от екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности в детските градини и училищата (чл.119 от НПО).

Допълнителната подкрепа се предоставя въз основа на оценката на индивидуалните потребности, която се извършва от екип за подкрепа за личностно развитие в училището.

VII. ЕКИП ЗА ПОДКРЕПА НА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ

Екипът за подкрепа на личностно развитие в училището извършва **оценката** на индивидуалните потребности на ученика. Екипът осъществява и **допълнителната подкрепа** по чл. 187, ал. 1, т.1 от ЗПУО – работа с дете и ученик **по конкретен случай**. Екипът за подкрепа за личностно развитие работи съвместно с родителите, а при необходимост и с регионалните центрове за подкрепа за процеса на приобщаващото образование и/или с централните центрове за подкрепа за личностно развитие (чл.188, ал.5 от ЗПУО и чл.128, ал.4 от НПО).

Екипът **се ръководи** от определения със заповедта на директора специалист от екипа (чл.128, ал.3 от НПО).

Екипът провежда общите си **срещи по предварително изготвен график**, който включва не по-малко от три заседания – в началото на учебната година, в края на първия и на втория учебен срок. Родителят се запознава с графика (чл.128, ал.5 от НПО). Задължителните три заседания са редовни, когато на тях присъстват всички членове на екипа. Решенията се вземат с мнозинство от повече от половината членове на екипа (чл.128, ал.7 от НПО).

При възникнала необходимост заседание може да се провежда и извън определения график. Ръководителят на екипа отправя покана за участие на родителя преди провеждането на извънредното заседание с писмо, по имейл или в телефонен разговор (чл.128, ал.6 от НПО). Заседанията са редовни, когато на тях присъстват поне половината от членовете на екипа. Решенията се вземат с мнозинство от повече от половината от присъстващите членове на екипа в конкретното заседание (чл.128, ал.8 от НПО).

За всяко заседание на екипа за подкрепа за личностно развитие се води **протокол**, подписан от лицето, водещо протокола, и от психолога и/или педагогическия съветник (чл.128, ал.9 от НПО).

Функции на екипа (чл.189 от ЗПУО):

1. идентифицира силните страни на детето или ученика, затрудненията, свързани с развитието, обучението и поведението му, както и причините за тяхното възникване;
2. извършва оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика;
3. изготвя и реализира план за подкрепа;
4. извършва наблюдение и оценка за развитие на всеки конкретен случай;

Функции на екипа (чл.129, ал.2 от НПО).

1. определя необходимия инструментариум за извършване на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика и определя правила за работата си;
2. проучва документите и информацията за детето или ученика;
3. обсъжда проведената оценка и наблюденията на всеки член от екипа и формулира общо решение за предоставяне на допълнителна подкрепа в протокол от заседанието;
4. информира директора на детската градина или училището за взетото решение за предоставяне на допълнителна подкрепа;
5. определя вида и формата на обучение на детето или ученика въз основа на оценката на индивидуалните му потребности;
6. до един месец от извършването на оценката на индивидуалните потребности при необходимост разработва индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми по един или повече учебни предмети за ученици със специални образователни потребности и за ученици с изявени дарби, съответно по чл. 95, ал. 1, т. 1 и 2 ЗПУО за учебната година;
7. до един месец от извършването на оценката на индивидуалните потребности разработва индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми за ученици със специални образователни потребности и с множество увреждания; в случай че учениците се обучават в центрове за специална образователна подкрепа, индивидуалните учебни планове и програми се разработват в сътрудничество между училището и центъра за специална образователна подкрепа;
8. проследява напредъка в развитието на детето или ученика два пъти през учебната година и при необходимост внася промени в плана за подкрепа и в индивидуалните учебни програми след информирано писмено съгласие на родителя, който е длъжен да оказва съдействие за изпълнението на плана за подкрепа на детето или ученика;
9. извършва консултативна дейност с децата и учениците, с учителите, с родителите за приемане и приобщаване на децата и учениците със специални образователни потребности, в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания в детската градина и училището;
10. изготвя доклади за дейността на екипа до директора на детската градина или училището, съответно в 7-дневен срок след края на първия учебен срок и в 10-дневен срок след края на втория учебен срок на учебната година.

Всеки специалист от състава на екипа за подкрепа за личностно развитие на конкретно дете или ученик може да участва в повече от един екип (чл.130 от НПО).

Директорът на училището изпраща копие от протокола с оценката и решението на екипа за подкрепа за личностно развитие за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика със **специални образователни потребности в регионалния център** за подкрепа на процеса на приобщаващото образование **в 7-дневен срок** от извършването на оценката за одобряване на предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности (чл.130 от НПО).

Когато не може да формира екип за подкрепа за личностно развитие на дете или ученик със специални образователни потребности, директорът на училището **в 3-дневен срок** от установяването на необходимостта от извършване на оценка на индивидуалните потребности изпраща заявление **до директора на регионалния център за подкрепа** на процеса на приобщаващото образование за извършване на оценката (чл.131 от НПО).

VIII.ПРИЕМСТВЕНОСТ МЕЖДУ ОТДЕЛНИТЕ ЕТАПИ И СТЕПЕНИ НА ОБРАЗОВАНИЕ

Детската градина и училището осъществяват **подкрепа за успешен преход на децата и учениците между отделните етапи и степени на образование и между институциите в системата на предучилищното и училищното образование** (чл.127, ал.1 от НПО).

Преходът между институциите в системата на предучилищното и училищното образование се планира от координаторите в институциите с участието на родителя (чл.127, ал.1 от НПО). Родителят сътрудничи на екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика (чл.127, ал.3 от НПО).

При прехода на детето или ученика от една институция в системата на предучилищното и училищното образование в друга родителят предоставя на координатора в институцията, в която се записва детето или ученикът, актуална информация за състоянието му, включително съпътстващи документи за здравен и социален статус (чл.127, ал.4 от НПО).

При преходите на децата и учениците между институциите в системата на предучилищното и училищното образование координаторите по ал. 2 си предоставят плана за подкрепа и документите на детето или ученика (чл.127, ал.5 от НПО).